

FREMMEDE ARTER OG ORGANISMER

Fremmede arter og organismer er en sterkt økende trussel mot bevaring av biologisk mangfold både i Norge og på verdensbasis. Norge har forpliktet seg til å hindre innføring av og kontrollere og utrydde arter som truer stedegne arter, leveområder og økosystemer.

Hva er en fremmed art (organisme) og hvordan sprer de seg?

Fremmede arter er arter som er spredt ved hjelp av mennesker til områder de ikke hører naturlig hjemme. Et stort flertall av de fremmede artene i norsk natur har kommet til landet som et resultat av en planlagt import, og da spesielt til bruk i jordbruk, skogbruk, hager og parker. Mange fremmede arter sprer seg også som parasitter eller smitte på importerte planter og dyr, eller som «blindpassasjerer» som blir med på lasset ved import av frø, mat, trevirke, jord med mer. En annen type ubevisst import er når fremmede arter kommer inn i landet med bagasje, biler, fly, tog, båter eller også på fiskeutstyr. Mange fremmede arter klarer seg ikke på det nye stedet, mens andre etablerer seg og reproducerer. Noen av disse sprer seg raskt og på grunn av mangel på naturlige fiender øker de kraftig i antall.

Hvordan kan fremmede arter skade?

Fremmede arter kan være problematiske på mange måter og kan også medføre store kostnader for samfunnet. De kan utgjøre en trussel mot menneskers helse, mot dyrehelse, skade avlinger og utgjøre en trussel mot naturmangfoldet. Brunsneglen er et typisk eksempel på en art som både skader avlinger og som er svært problematisk for hageeiere.

Fremmedartslista – hvorfor et nytt navn?

Artsdatabanken, som har ansvar for å registrere fremmede arter i Norge, går bort i fra å bruke begrepet «Svartelista», som har bidratt til misforståelse om at arter som står på lista er uønsket i Norge. Den nye «Fremmedartslista» inkluderer arter i flere kategorier enn det Svartelista gjorde, og det nye navnet tydeliggjør at den er en nøytral kunnskapsoversikt.

Hvilke arter ble vurdert for fremmedartslista?

Artsdatabanken har risikovurdert de fremmede artene som har blitt introdusert til landet etter år 1800. Forvillede bestander av produksjonsarter, dvs. arter som brukes til produksjon av mat, tømmer, andre dyre- eller planteprodukter, eller også til rekreasjon (f.eks. storfe, huskatt, geit, havre, rug), som ikke var i utstrakt bruk i år 1700 eller tidligere, ble også risikovurdert. 1800-talls grensa er sammenfallende med den som ligger til grunn for Rødlista for truede arter. Denne tidsgrensen er satt fordi oversikten over artsmangfoldet i Norge var mangelfull før år 1800.

Hvor mange fremmede arter finnes det i Norge? Hva har forandret seg siden 2012?

Samlet sett har Artsdatabanken registrert 3001 fremmede arter i Norge. Ekspertene har risikovurdert 1473, av disse ble 1081 vurdert også i 2012. En stor andel av artene har fått endret risikokategori siden 2012. Man kan ikke si at alle disse endringene representerer en reell endring i den risikoen artene utgjør. Dette fordi kriteriesettet som er benyttet er noe endret fra forrige utgave og ekspertene har fått ny kunnskap om artene.

I Hedmark finnes det 339 fremmede arter.

Hva er forbudsarter og hva betyr det?

I følge [Forskrift om fremmede organismer](#) er det blant annet forbudt å innføre, selge og plante en del fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet. Noen av de vanligste forbudsartene i Hamar som utgjør risiko for det naturlige plantelivet, er kjempespringfrø, tromsøpalme og parkslirekne. Noen hageplanter som inntil for få år siden var vanlig å plante, regnes nå som forbudsarter. Eksempler på slike er rynkerose, hagelupin, gullregn, kanadagullris og sølvarve. Det er ikke forbudt å ha dem i hagene, men man har ikke lov til å gi dem til andre hageeiere, og heller ikke å kaste hageavfall fra slike planter i naturen.

Hva er hagerømlinger?

Fremmede arter hører hjemme i en annen natur. De fleste er harmløse og kan plantes uten problemer, men noen importerte hageplanter har egenskaper som gjør at de konkurrerer ut andre planter. De er hardføre og de formerer seg raskt. Dette er gode egenskaper i et blomsterbed, men i vill natur fortrenger de stedegne arter og skaper monokulturer fremfor biologisk mangfold. Planter som finner veien over hagegjerdet kalles hagerømlinger.

Hvordan håndtere fremmede arter?

Bekjempelse av fremmede organismer kan skje ved dugnadsinnsats (for eksempel av en hageeier i en privat hage) eller i form av prosjekter. Miljødirektoratet lyser årlig ut tilskuddsmidler på sine nettsider til bekjempelse av fremmede organismer. Når en fremmed art først har slått seg ned i et område, er det ofte vanskelig og kostnadskrevenende å bli kvitt den. Det er derfor viktig å forebygge introduksjon av nye fremmede arter for å unngå at de etablerer seg i landet eller i nye områder av landet.

Hva koster det å bekjempe fremmede arter?

En rapport utarbeidet av Vista Analyse og NINA (Norsk institutt for naturforskning) slår fast at årlige kostnader knyttet til et utvalg fremmede arter kan være mellom 1,4 og 3,9 milliarder kroner. Det er estimert at bekjempelse av brunskogsneglen alene koster Norge omkring 500 millioner kroner årlig (inkludert privat innsats).

Kommunens ansvar

Kommunen har en viktig rolle i å hindre og forebygge at fremmede arter sprer seg i naturen gjennom kartlegging, arealplanlegging og bekjempelse på kommunal grunn ved behov. Kommunen bør også sørge for god informasjon til innbyggerne.

Rynkerose – foto Fylkesmannen i Hedmark